

Додаток 1
до розпорядження
міського голови
від 19.08.2024 № 153-р

ПРОГРАМА ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ІНСТРУКТАЖУ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В БАШТАНСЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ

1. Загальні відомості про Баштанську міську раду

Назва - Баштанська міська рада

Місце знаходження: 56101, Миколаївська область, Баштанський район,
м. Баштанка, вул. Полтавська, будинок 41.

Основні повноваження Баштанської міської територіальної громади:
місцевий економічний та культурний розвиток, розробка та затвердження
цільових програм;

планування територіального розвитку, затвердження місцевих
містобудівних програм, генеральних планів, іншої містобудівної документації;

повноваження у галузі будівництва;

складання та затвердження місцевих бюджетів;

встановлення місцевих бюджетів;

встановлення місцевих податків і зборів;

управління дорогами та пішохідними зонами, в межах населених пунктів;

надання послуг з водопостачання;

управління твердими відходами;

проведення заходів з благоустрою територій, облаштування та утримання
парків, зелених зон;

культура, молодь та спорт;

управління комунальним майном громади;

управління освітою (дошкільна, шкільна, позашкільна);

надання основних послуг з охорони здоров'я (на умовах співробітництва
громад);

повноваження у галузі соціального захисту населення;

вирішення відповідно до законодавства питань регулювання земельних
відносин;

повноваження у сфері адміністративних послуг.

2. Основні положення трудового законодавства з питань охорони праці

Законодавство про охорону праці складається з Закону України «Про охорону праці», Кодексу законів про працю України, Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на

виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, а саме: наказів, положень, інструкцій, правил та інших документів, обов'язкових для виконання.

2.1. Закон України «Про охорону праці» визначає:

права на охорону праці під час укладання трудового договору (стаття 5);
право працівників на пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці (стаття 7);

управління охороною праці та обов'язки роботодавця (стаття 13);

обов'язки працівника щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці (стаття 14);

порядок створення служби з охорони праці в установі (стаття 15);

порядок створення комісії з питань охорони праці установи (стаття 16);

порядок організації навчання з питань охорони праці (стаття 18);

регулювання охорони праці у колективному договорі (стаття 20);

додержання вимог щодо охорони праці під час проектування, будівництва (виготовлення) та реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва (стаття 21);

порядок проведення розслідувань та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій (стаття 22);

порядок відшкодування юридичним, фізичним особам і державі збитків, завданих порушенням вимог з охорони праці (стаття 26);

документи, що належать до нормативно-правових актів з охорони праці (стаття 27).

Працівники зобов'язані дотримуватись вимог нормативно-правових актів з охорони праці, зазначених у статті 14 Закону України «Про охорону праці», а саме:

дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування на території установи;

знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, правила поведінки з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту;

проходити у встановленому законодавством порядку попередні та періодичні медичні огляди.

Працівник несе безпосередню відповідальність за порушення зазначених вимог.

Працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи повинні проходити за рахунок роботодавця інструктаж, навчання з питань охорони праці, з надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки у разі виникнення аварії.

2.2. Кодекс законів про працю України регулює:

трудові відносини всіх працівників, сприяючи зростанню продуктивності праці, поліпшенню якості роботи, підвищенню ефективності суспільного виробництва і піднесенню на цій основі матеріального і культурного рівня життя людей, зміцненню трудової дисципліни і поступовому перетворенню праці на благо суспільства в першу життєву потребу кожної працездатної людини визначає:

основні трудові права працівників (стаття 2);

регулювання трудових відносин (стаття 3);

норма тривалості робочого часу (стаття 50);

право на щорічну відпустку (стаття 74);

порядок укладання колективного та трудового договорів та інші питання щодо реалізації громадян конституційного права на працю.

Відповідно до статті 158 КЗпП України роботодавець зобов'язаний вживати заходів для полегшення і оздоровлення умов праці працівників шляхом впровадження: сучасних технологій, досягнень науки і техніки, засобів механізації та автоматизації виробництва, вимог ергономіки, кращого досвіду з охорони праці, зниження та усунення запиленості і загазованості повітря у виробничих приміщеннях, зниження інтенсивності шуму, вібрації, випромінювань тощо. Роботодавець зобов'язаний вживати заходів для забезпечення безпеки і захисту фізичного та психічного здоров'я працівників, здійснювати профілактику ризиків та напруги на робочому місці, проводити інформаційні, навчальні та організаційні заходи щодо запобігання та протидії мобінгу (цькуванню).

2.3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» визначає:

правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування, гарантії працюючих громадян щодо їх соціального захисту у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітністю та пологами, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, охорони життя та здоров'я.

Уповноваженим органом управління в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку є Пенсійний фонд України.

Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві здійснюється відповідно до ПКМУ від 17.04.2019 № 337 (зі змінами) та визначає процедуру проведення розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, що сталися з особами, визначеними частиною першою статті 29 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Вимоги цього Порядку поширюються на всіх юридичних і фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю.

2.4. Колективний договір є нормативно-правовим актом, який визначає взаємні виробничі, трудові і соціально-економічні відносини, забезпечує соціально – правовий захист працівників, узгоджує інтереси між Баштанською міською радою і працівниками міської ради.

Положення колективного договору поширюються на всіх працівників незалежно від того, чи є вони членами професійної спілки і є обов'язковими як для адміністрації міської ради, так і для кожного члена трудового колективу.

Договір набирає чинності з дня його підписання представниками сторін та укладається терміном на два роки. Зміни і доповнення до колективного договору протягом строку його дії вносяться тільки при взаємній згоді сторін в порядку, визначеному колективним договором, з наступним схваленням їх на зборах трудового колективу і оформляються у вигляді доповнення до колективного договору, які також підлягають реєстрації в установленому порядку.

У колективному договорі встановлюються взаємні зобов'язання сторін щодо регулювання:

- зміни в організації виробництва і праці;
- забезпечення продуктивної зайнятості;
- нормування і оплати праці, встановлення форм, системи, розмірів заробітної плати та інших видів трудових виплат (доплат, надбавок, премій та ін.);
- встановлення гарантій, компенсацій, пільг;
- участі трудового колективу у формуванні, розподілі і використанні прибутку підприємства (якщо це передбачено статутом);
- режиму роботи, тривалості робочого часу і відпочинку;
- умов і охорони праці;
- забезпечення житлово-побутового, культурного, медичного обслуговування, організації оздоровлення і відпочинку працівників;
- гарантій діяльності профспілкової організації;
- умов регулювання фондів оплати праці;
- забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

2.5. Правила внутрішнього службового розпорядку працівників апарату Баштанської міської ради та її виконавчого комітету визначають:

загальні положення щодо організації внутрішнього службового розпорядку апарату Баштанської міської ради та її виконавчого комітету, режим роботи, умови перебування працюючих на робочому місці, забезпечення раціонального використання їх робочого часу та відпочинку.

Тривалість робочого часу працівників апарату Баштанської міської ради та виконавчого комітету становить 40 годин на тиждень. У міській раді для працівників, окрім охоронників, встановлюється п'ятиденний робочий тиждень із тривалістю роботи по днях:

- понеділок, вівторок, середа, четвер - по 8 годин 15 хвилин (8.00-17.00);
- п'ятниця - 6 годин 45 хвилин (8.00-16.00);

вихідні дні - субота і неділя.

Тривалість перерви для відпочинку і харчування становить 45 хвилин (з 12.00 до 12.45) з понеділка по четвер, та 1 годину (з 12.00 до 13.00) у п'ятницю і не включається у робочий час. Перерву можна використовувати на свій розсуд. На цей час можна відлучатися з місця роботи.

Напередодні святкових днів тривалість робочого часу скорочується на одну годину.

Правилами внутрішнього службового розпорядку виконавчого комітету міської ради встановлено, що на період дії воєнного стану в Україні робочий час і час відпочинку працівників Баштанської міської ради можуть бути змінені на підставі окремого розпорядження міського голови.

2.6. Система управління охороною праці (СУОП) міської ради установлює однакові вимоги управління й організації робіт в області охорони праці й включає комплекс соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я й працездатності робітників та службовців у процесі праці.

Основне призначення СУОП забезпечити:

безпечні й здорові умови праці працюючих, постійне зниження травматизму при мінімальних трудових і матеріальних витратах;

раціональну організацію діловодства по охороні праці;

забезпечення працівників спецодягом й іншими засобами індивідуального захисту.

СУОП розроблена на основі вимог Конституції України, що визначає основні положення з охорони праці, Кодексу законів про працю України, Закону України " Про охорону праці".

Посадові особи, діяльність яких пов'язана з організацією безпечного ведення робіт, під час прийняття на роботу і періодично, один раз на три роки, проходять навчання, а також перевірку знань з питань охорони праці за участю профспілок. Не допускаються до роботи працівники, у тому числі посадові особи, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з охорони праці. У разі виявлення у працівників, у тому числі посадових осіб, незадовільних знань з питань охорони праці, вони повинні у місячний строк пройти повторне навчання і перевірку знань.

3. Основні небезпечні шкідливі виробничі фактори, особливості їх дії на працівників

Небезпечні й шкідливі виробничі фактори поділяються по природі дії на наступні групи: фізичні, хімічні, біологічні, психофізіологічні.

Фізичні небезпечні й шкідливі виробничі фактори поділяються на:

машини і механізми, що рухаються;

рухливі частини виробничого устаткування;

вироби, матеріали, що пересуваються;
конструкції, що руйнуються;
підвищена запиленість і загазованість повітря робочої зони;
підвищені або знижені температури поверхонь матеріалів або повітря робочої зони, вологості повітря або його рухливість, іонізація повітря;
підвищені рівні шуму, вібрації, ультразвуку, статичної електрики, електромагнітних коливань, магнітного або електричного поля, яскравості освітленості, ультрафіолетової радіації;
відсутність або недостатність світла; розташування робочого місця на значній висоті відносно землі; гострі кромки, завусениці й шорсткості на поверхні інструмента, заготівель, устаткування.

Хімічні небезпечні й шкідливі виробничі фактори поділяються по характеру впливу на організм людини:

токсичні;
подразнюючі;
канцерогенні;
мутагенні;
ті, що впливають на репродуктивну функцію;
по шляху проникнення в організм людини через: органи дихання, шлунково-кишковий тракт, шкірні покриви й слизисті оболонки.

Біологічні небезпечні й шкідливі виробничі фактори включають біологічні об'єкти: патогенні мікроорганізми (бактерії, віруси, спірохети, гриби, найпростіші) і продукти їхньої життєдіяльності.

Психофізіологічні небезпечні й шкідливі виробничі фактори по характеру впливу поділяються на фізичні перевантаження (статичні й динамічні) та нервово-психічні (розумові перенапруги, перенапруги аналізаторів, монотонність праці, емоційні перевантаження).

Один і той же небезпечний і шкідливий виробничий фактор по природі своєї дії може одночасно відноситись до різних груп небезпечних і шкідливих виробничих факторів та при недотриманні вимог нормативно-правових актів з охорони праці та санітарних норм може привести до нещасних випадків або до професійних захворювань.

Питаннями гігієни праці й виробничої санітарії повинні займатися всі: працюючі, начальники структурних підрозділів, інші посадові особи. Утримання робочого місця в чистоті, освітленість відповідно до норм, особиста гігієна працюючого, сприяють збереженню здоров'я й успішній роботі.

4. Пожежна безпека

Пожежі виникають у результаті застосування відкритого вогню, паління в заборонених для цього місцях. Часто причиною пожежі є несправність технологічного й допоміжного електроустаткування, порушення правил

користування електроприладами й інструментами, порушення протипожежних інструкцій. На території установи, щоб уникнути пожеж категорично заборонено:

паління у невстановлених місцях;

застосування відкритого вогню;

проведення газонебезпечних робіт без наряду-допуску;

використання іскроутворюючого устаткування, приладів і ручного інструмента;

використання електроустаткування, що не відповідає Правилам влаштування електроустановок і Правилам технічної експлуатації електроустановок споживачів, а також нестандартних електронагрівальних приладів;

захаращення сторонніми предметами й обладнанням проходів, проїздів, шляхів евакуації як всередині, так і поза приміщеннями, будинками і спорудами;

використання первинних засобів пожежогасіння не по прямому призначенню.

Об'єкти повинні бути забезпечені первинними засобами пожежогасіння відповідно до існуючих норм.

Всі працюючі в установі зобов'язані чітко знати свої обов'язки на випадок пожежі й уміти користуватися первинними засобами пожежогасіння, знати способи виклику пожежної охорони.

У разі виявлення ознак пожежі (горіння, до яких відносяться: полум'я, дим, запах диму, характерне для горіння потріскування тощо) кожний громадянин зобов'язаний:

негайно повідомити про це телефоном

назвати адресу установи, вказати кількість поверхів будівлі, місце виникнення пожежі, обстановку на пожежі, наявність людей, повідомити своє прізвище;

вжити (по можливості) заходів до евакуації людей, гасіння (локалізації) пожежі та збереження матеріальних цінностей;

якщо пожежа виникла в установі, повідомити про неї керівника чи відповідну компетентну посадову особу;

у разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби (медичну, газорятувальну тощо).

5. Електробезпека

Користування електричним струмом вимагає особливої уваги та обережності. При користуванні електроприладами в установі, а саме: комп'ютерами, обігрівачами, кондиціонерами, холодильниками, електродігрівачами води та інш., слід дотримуватися правил:

не експлуатувати кабелі та проводи з пошкодженою, або втратившою в процесі експлуатації захисну властивість, ізоляцією;

не вмикати в електромережу електроприлади, які мають пошкоджені, або ненадійно з'єднані з електродротом живлення вилки, розетки та подовжувачі;

не вмикати електроприлади в розетки, які не мають захисних кришок;

не користуватися пошкодженими розетками, відгалужувальними та з'єднувальними коробками, вимикачами та іншою електроарматурою, а також електролампами, скло яких має сліди затемнення або випинання;

не користуватися саморобними подовжувачами, які не відповідають вимогам ПУЕ;

не застосовувати для опалення приміщень нестандартне (саморобне) електронагрівальне обладнання;

не доторкатися руками до обірваних та оголених дротів електромережі, електроприладів;

самостійно не замінювати зіпсовані електрозапобіжники, електролампи, не проводити ремонт електроприладів, електромережі;

не використовувати електроапаратуру і прилади в умовах, що не відповідають рекомендаціям підприємства - виробника.

6. Долікарська допомога постраждалим

Долікарська допомога потерпілому при нещасному випадку має велике значення. Від своєчасного й правильного надання долікарської допомоги можуть залежати наслідки й результат нещасного випадку. Головні умови успіху при наданні долікарської допомоги - швидкість дій, спритність й уміння людини, що надає допомогу. Також необхідно викликати швидку допомогу або доставити потерпілого до медичного закладу. Зазначені нижче заходи повинні бути відомі всім працівникам установи.

Загальна послідовність дій при наданні домедичної допомоги:

усунути вплив на організм факторів, які загрожують здоров'ю або життю потерпілого (звільнити від дії електричного струму, винести із зараженої атмосфери, загасити палаючий одяг тощо);

оцінити стан потерпілого, визначити характер і тяжкість травми;

виконати необхідні дії щодо рятування потерпілого у передбаченому порядку (відновити прохідність дихальних шляхів, провести штучне дихання, зовнішній масаж серця, зупинити кровотечу, іммобілізувати місце перелому, накладити пов'язку тощо);

підтримувати основні життєві функції потерпілого до прибуття медичного працівника.

Одночасно з наданням домедичної допомоги потрібно:

за необхідності викликати екстрену медичну допомогу за тел. 103 або доправити потерпілого до найближчого медичного закладу. Повідомити працівникам медичного закладу про те, що сталося.

Важливо знати обставини, за яких сталася травма, чим вона обумовлена, час події — годину й навіть хвилини, особливо коли потерпілий знепритомнів. Це допоможе не лише розпізнати характер ушкоджень, обрати необхідні засоби надання допомоги, але й надалі правильно встановити діагноз у лікувальному закладі.

Якщо ви не маєте відповідних навичок для надання допомоги, слід звернутись за допомогою до інших осіб, присутніх на місці події.

Варто знати як ефективно та безпечно надати домедичну допомогу.

При шоці:

Причини — сильний біль, втрата крові, утворення у пошкоджених тканинах шкідливих продуктів, що призводять до виснаження захисних можливостей організму, в наслідок чого виникають порушення кровообігу, дихання, обміну речовин. Ознаки - блідість, холодний піт, розширені зіниці, короткочасна втрата свідомості (знепритомлення), посилені дихання і пульс, зниження артеріального тиску. Під час важкого шоку — блювання, спрага, попелястий колір обличчя, посиніння губ, мочок вух, кінчиків пальців. Інколи може спостерігатися мимовільне сечовиділення.

Допомога: Запобігання розвитку шоку є своєчасна ефективна допомога, яка надається при будь-якому пораненні. Якщо шок посилюється, потрібно надати допомогу, яка відповідає виду поранення (наприклад, зупинити кровотечу, іммобілізувати переломи, тощо). Потім потерпілого треба закутати у ковдру, покласти в горизонтальне положення з дещо опущеною головою. У разі спраги, коли немає пошкоджень внутрішніх органів, дають пити воду. Заходами, що перешкоджають виникненню шоку, є тиша, тепло (але не перегрівання), зменшення болю, пиття рідини.

При непритомності:

Причина — раптова недостатність кровонаповнення мозку під впливом емоційного збудження, страху, болю, нестачі свіжого повітря, тощо. Ці фактори сприяють рефлекторному розширенню м'язових судин, внаслідок чого знекровлюється мозок. Ознаки - інколи перед непритомністю буває блідість, блювання, слабкість, позіхання, посилене потовиділення. У цей період пульс прискорюється, артеріальний тиск знижується. Під час непритомності пульс уповільнюється до 40-50 ударів на хвилину.

Допомога: Непритомного треба покласти на спину, трохи підняти (на 15-20 см) нижні кінцівки для поліпшення кровообігу мозку. Потім вивільнити шию від одягу, який її здавлює, поплескати на щоках, полити обличчя, груди холодною

водою, дати понюхати нашатирний спирт. Якщо потерпілий починає дихати з хрипінням або дихання немає, треба передбачити западання язика. У крайньому разі вживають заходи для оживлення.

При кровотечі:

Причини - пошкодження цілості кровоносних судин внаслідок механічного або патологічного порушення. Ознаки - артеріальна кровотеча, що характеризується яскравочервоним кольором крові, кров б'є фонтанчиком; під час капілярної кровотечі вона виділяється краплями, венозна кров має темно-червоне забарвлення.

Допомога: Артеріальну кровотечу зупиняють за допомогою стискувальної пов'язки. Під час кровотечі з великої артерії для зупинення припливу крові до ділянки рани придавлюють артерію пальцем вище місця поранення, а потім накладають стискувальну пов'язку. Під час кровотечі із стегнової артерії накладають джгут вище місця кровотечі. Під джгут підкладають шар марлі. Щоб не пошкодити шкіру і нерви, вставляють записку з зазначенням часу його накладання. Тривалість використання джгута обмежується двома годинами, у противному разі змертвіє кінцівка. Якщо протягом цього періоду немає можливості забезпечити додаткову допомогу, то через 1,5-2,0 години джгут на кілька хвилин відпускають (до почервоніння шкіри), кровотечу при цьому зменшують іншими способами (наприклад, стискувальним тампоном), а потім знову затягують джгут. При кровотечі головної шийної (сонної) артерії рану за можливістю здавлюють пальцем, після чого набивають великою кількістю марлі, тобто роблять тампонування.

Капілярна кровотеча добре зупиняється стискувальною пов'язкою, після чого шкіру навколо рани обробляють розчином йоду, спирту, горілки, одеколону. Якщо з рани виступає сторонній предмет, у місце локалізації його треба зробити у пов'язці отвір, інакше цей предмет може ще глибше проникнути в середину і викликати ускладнення.

Венозну кровотечу зупинити значно легше, ніж артеріальну. Часто досить підняти кінцівку, максимально зігнути її в суглобі, накласти стискувальну пов'язку. Якщо потерпілий відкашлюється яскраво-червоною кров'ю - кровотеча в легенях. При цьому дихання утруднене. Хворого кладуть у напівлежаче під спину кладуть валик, на груди кладуть холодний компрес. Забороняється говорити і рухатися, потрібна госпіталізація.

Кровотеча з травного тракту характеризується блюванням темно-червоною кров'ю, що зілася. Положення потерпілому забезпечується те саме, що й під час кровотечі з легень, але ноги згинаються в колінах. При звичайній втраті крові може розвинути гостре неокрів'я, виникнути шок. Перш за все треба зупинити кровотечу, за можливістю напоїти чаєм. Потім тілу потерпілого надають такого положення, в якому голова для нормального її кровозабезпечення має бути дещо нижче тулуба.

При переохолодженні:

Розвивається внаслідок порушення процесів під час дії на організм холодного фактору і розладу функцій важливих систем організму, який настає при

цьому. Спричиняється втому, малорухливістю. Ознаки - на початковому етапі потерпілого морозить, прискорюється дихання і пульс, підвищується артеріальний тиск, настає переохолодження, рідшає пульс, дихання знижується. Розрізняють чотири ступені відмороження тканин: I - почервоніння і набряк; II - утворення пухирів; III - змертвіння шкіри й утворення струпа; IV - змертвіння частини тіла.

Допомога: Розтирання й зігрівання на місці події. Бажано помістити потерпілого біля джерела тепла (наприклад, біля вогнища) і тут продовжувати розтирання. Краще розтирати відморожену частину спиртом, горілкою, одеколоном, а якщо їх немає, то м'якою рукавицею, хутровим коміром. Не можна розтирати снігом. Після порожевіння відморожене місце витирають насухо, змочують спиртом, горілкою або одеколоном і утеплюють ватою або тканиною. Одяг і взуття з відморожених частин тіла знімати треба дуже акуратно, якщо ж це зробити не вдається, треба розпороти ножем ту частину одягу або взуття, які утруднюють доступ до ушкоджених ділянок тіла.

При перегріванні:

Настає внаслідок тривалого перебування на сонці без захисного одягу, при фізичному навантаженні у нерухомому вологому повітрі. Легкий ступінь - загальна слабкість, нездужання, запаморочення, нудота, підвищена спрага, шкіра обличчя червона, покрита потом, пульс і дихання прискорюється, температура тіла 37.5 -38.9 С. Середній ступінь (температура тіла 39,0 - 40,0 С) - сильний головний біль, різка м'язова слабкість, миготіння в очах, шум у вухах, болі в ділянці серця, виражене почервоніння шкіри; сильне потовиділення, посиніння губ, прискорення пульсу до 120 - 130 уд./хв., часте й поверхове дихання.

Допомога: Треба покласти потерпілого в тінь або в прохолодне місце, обмити його, облили прохолодною водою. На голову, шию, ділянку серця покласти холодний компрес, дати прохолодне пиття, піднести до носа ватку, змочену нашатирним спиртом. Якщо різко порушується серцева діяльність, зупиняється дихання, треба налагодити штучне дихання.

При термічних опіках:

Виникають внаслідок дії високої температури і полум'я, потрапляння на шкіру гарячої рідини, розжарених предметів, тощо. Ознаки - залежно від тяжкості розрізняють чотири ступені опіку: I - почервоніння шкіри і її набряк; II - пухирі, наповнені жовтуватою рідиною; III - утворення некрозу шкіри; IV - обвуглювання тканин. При великих опіках виникає шок.

Допомога: Потрібно швидко вивести або винести потерпілого із зони вогню, негайно зняти одяг, що зайнявся, або накинути щось на потерпілого (покривало, мішок, тканину), тобто припинити до вогню доступ повітря. Полум'я на одязі можна гасити водою, засипати піском, гасити своїм тілом (потерпілий має кататися по землі). При опіках I ступеня треба промити вражені ділянки шкіри антисептичними засобами, потім обробити спиртом-ректифікатом. До обпечених ділянок не можна торкатися руками, не можна проколювати пухирі й відривати прилиплі шматки одягу, не можна накладати мазі, порошки. Обпечену поверхню накривають чистою

марлею. Якщо потерпілого морозить, треба зігріти його: укрити, дати багато пиття. При втраті свідомості у результаті отруєння чадним газом треба дати понюхати нашатирний спирт. У разі зупинення дихання треба зробити штучне дихання.

При хімічних опіках:

Виникають внаслідок дії на дихальні шляхи, шкіру, слизові оболонки концентрованих неорганічних та органічних кислот, лугів, фосфору, інших речовин. При загоранні або вибухах хімічних речовин утворюються термохімічні опіки. Ознаки - за глибиною ураження тканин хімічні опіки поділяються на чотири ступені: I - чітко виражене почервоніння шкіри, легкий набряк, що супроводжується болем і відчуттям печії; II - невеликий набряк, утворення пухирів різного розміру й форми; III - потемніння тканин або побіління через кілька хвилин, годин, шкіра припухає, виникають різні болі; IV - глибоке омертвіння не лише шкіри, а й пішкірної жирової клітковини, м'язів, зв'язкового апарату суглобів. Опіки кислотами дуже глибокі, на місці опіку утворюється струп. Унаслідок опіку лугами тканини вологі, тому ці опіки переносяться важче, ніж опіки кислотами.

Допомога: Якщо одяг потерпілого просяк хімічною речовиною, його треба швидко зняти, розрізати чи розірвати на місці події. Потім механічно видалити речовини, що потрапили на шкіру, енергійно змити їх струменем води протягом не менш як 10 - 15 хв. поки не зникне специфічний запах. При попаданні хімічної речовини у дихальні шляхи потрібно прополоскати горло водним 3%-ним розчином борної кислоти, цим самим розчином промити очі. Не можна вмивати хімічні сполуки, які займаються або вибухають при зіткненні з вологою. Якщо невідомо, яка хімічна речовина викликала опіки, треба накласти чисту суху пов'язку, після чого треба спробувати зняти або зменшити біль.

При ураженні електричним струмом:

Причина - робота з технічними електричними засобами, пряме дотикання до провідника або джерела струму і непряме - за індукцією. Змінний струм уже під напругою 220В викликає дуже тяжке враження організму, яке посилюється при мокрому взутті та руках. Електричний струм викликає зміни в нервовій системі, її подразнення, параліч, спазми м'язів, опіки. Може статися судомний спазм діафрагми - головного дихального м'яза й серця. Внаслідок цього зупиняються серце й дихання.

Допомога: Треба негайно відірвати потерпілого від провідника або джерела електричного струму, додержуючись обережності. Якщо потерпілий перебуває на висоті (наприклад на сходах), то перед тим, як вимкнути електричний струм, потрібно вжити заходів для того, щоб потерпілий не забився під час падіння. Використовувати тільки сухі предмети й обов'язково непровідники: дошки, мотузки. Той, хто відокремлює потерпілого від струмоведучих частин, повинен ізолювати себе діелектричними рукавичками чи галошами. При необхідності варто перерубати чи перерізати проводи (кожний окремо) сокирою із сухою дерев'яною ручкою чи інструментом з ізольованими рукоятками. За відсутністю свідомості потрібно терміново розпочати оживлення (штучне дихання, непрямий масаж серця) до

повного відновлення функцій життєдіяльності, напоїти великою кількістю води, чаєм, потім зігріти.

При отруєнні:

Отруєння загального характеру

Причина - вживання несвіжих або заражених хвороботворними бактеріями продуктів. Захворювання, як правило, починається через 1- 2 год. після вживання заражених продуктів, інколи через 20 - 26 год. Ознаки - загальне знедуження, нудота, блювання (неодноразове), перемистий біль у животі, часте рідке випорожнення, блідість, підвищення температури до 38 - 40 С, частий слабкий пульс, судоми. Блювання й понос зневоднюють організм, сприяють втраті солей.

Допомога: Потерпілому кілька разів промивають шлунок (примушують випити 1,5 - 2 л води, а потім викликають блювання подразненням кореня язика) до появи чистих промивних вод. Потім дають чай, каву, але не їжу. Потрібно постійно стежити за хворим для запобігання зупинення дихання та кровообігу.

Отруєння лугами

Причини - попадання лужних сполук натрію й калію у дихальні шляхи. Ознаки — неприємний лужний присмак у роті, кашель, різка печія слизових оболонок очей і гортані, біль за грудиною, розширення зіниць, різка слабкість, загальні судоми.

Допомога: Забезпечити потерпілому прилив свіжого повітря, вивільнити його від одягу, який утруднює дихання, дати понюхати нашатирний спирт. У разі припинення дихання треба зробити штучне дихання.

Отруєння окисом вуглецю

Причини - вдихання чадного газу, генераторного газу, продуктів горіння, диму, внаслідок чого в крові блокується зв'язок гемоглобіну з киснем і обмежуються умови для його перенесення кров'ю від легень до тканин. Ознаки - шкіра яскраво-рожева, запаморочення, шум у вухах, загальна слабкість, нудота, блювання, слабкий пульс, непритомність (при легкому отруєнні), нерухомість, судоми, порушення зору, дихання, роботи серця, втрата свідомості протягом навіть діб (при тяжкому отруєнні).

Допомога: Аналогічна тій, що надається при отруєнні лугами.

При переломі, вивихі, розтягненні сухожиль:

Перелом - це порушення цілісності кістки. Ознаки перелому кістки - різкий біль, набрякання в місці травми, зміна форми пошкодженої кістки. В ділянці перелому кістка рухома, як у суглобі, зміщення відламків кістки супроводжується хрустом та посиленням болю. Але при переломі без зміщення відламків перелічені симптоми можуть обмежуватись болем, який посилюється при рухах. Якщо перелом відкритий і є зовнішня кровотеча, то у першу чергу треба її зупинити.

Допомога: Потерпілому потрібно забезпечити спокій і дати дві таблетки анальгіну. До ділянки перелому треба обережно прикласти лід у поліетиленовому мішечку чи тканину, змочену холодною водою. Крім того, необхідно знерухомити як пошкоджену кістку, так і прилеглі до неї суглоби вище та нижче місця перелому.

При переломі плеча чи стегна потрібно зафіксувати два нижчерозміщених суглоби (крім ліктя чи коліна, ще кисть чи стопу). Знерухомлення виконується підручними матеріалами або спеціальними шинами, які міцно прибинтовують до кінцівки. При повній відсутності підручних матеріалів постраждалу ногу треба прибинтувати до здорової ноги, а руку до тулуба.

Розтягнення зв'язок, вивихи у суглобах

Ці види пошкоджень виникають в ділянці суглобів при надмірно сильних та неприродних рухах кінцівок і викликають біль та тимчасову непрацездатність.

Розтягнення чи розрив зв'язок найчастіше виникають у колінному і голінковому суглобах. У момент пошкодження виникає різкий біль, який інколи посилюється через деякий час внаслідок крововиливу. Ділянка суглоба набрякає, крізь шкіру просвічує синець. Суглоб болючий при дотиках, але потерпілий не втрачає здатності до пересування.

Вивих - це стійке зміщення кісток у суглобі, коли суглобні поверхні перестають стикатися частково чи повністю. Вивихи найчастіше зустрічаються в плечовому та кульшовому суглобах. Зв'язки при цьому розриваються, а кістки розходяться і займають неприродне положення. Вивихнутий суглоб набрякає і змінює зовнішній вигляд, що легко побачити при порівнянні його з протилежним суглобом. Обсяг рухів у пошкодженому суглобі знижений, кожен рух викликає біль.

Допомога: Накласти холодний компрес на травмований суглоб. При розтягненні чи розриві зв'язок треба накласти тугу пов'язку. Вивихнуту кінцівку треба зафіксувати в тому положенні, яку вона прийняла, самостійно вправляти її не слід. Потерпілого треба негайно направити до лікарні.

Начальник відділу з питань цивільного захисту, мобілізаційної роботи та охорони праці

Володимир ДРАГУНОВСЬКИЙ

Програму інструктажу розробила:
Головний спеціаліст, інженер з охорони праці
Лілія Висоцька

ЗМІСТ

ПРОГРАМИ ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ІНСТРУКТАЖУ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В БАШТАНСЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ

1. Загальні відомості про Баштанську міську раду. (2 хв.).
2. Основні положення трудового законодавства з питань охорони праці.
  - 2.1. Закон України «Про охорону праці» (5 хв.);
  - 2.2. Кодекс законів про працю України (5 хв.);
  - 2.3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (5 хв.);
  - 2.4. Колективний договір (5 хв.);
  - 2.5. Правила внутрішнього службового розпорядку працівників апарату Баштанської міської ради та її виконавчого комітету (5 хв.);
  - 2.6. Система управління охороною праці міської ради (7 хв.).
3. Основні небезпечні шкідливі виробничі фактори, особливості їх дії на працівників (5 хв.).
4. Пожежна безпека (3 хв.).
5. Електробезпека (3 хв.).
6. Долікарська допомога постраждалим (15 хв.).

Тривалість проведення вступного інструктажу – 1 година